

Dagmar Matošková – Jozef Gálik

Vybrané aspekty konkurencieschopnosti potravinárskeho priemyslu a jeho produktov v maloobchodnej sieti¹

Selected aspects of competitiveness of food industry and its products in retail chains

Abstrakt *The contribution is aimed at competitiveness of Slovak food industry and agri-food products in retail chains from the view of decreasing share of Slovak foodstuffs at domestic market and related foreign trade development with food commodities. Food industry was evaluated pursuant to its strengths, weaknesses and potential opportunities. The contribution is supplemented by a comparative analysis of retail prices in selected EU countries.*

Key words *competitiveness – food industry – food-stuff prices – foreign trade – multinational retail chains*

Abstrakt V predkladanom príspevku sme sa zamerali na konkurencieschopnosť slovenského potravinárskeho priemyslu a agropotravinárskych produktov v maloobchodnej sieti z aspektu klesajúceho podielu slovenských potravinárskych výrobkov na domácom trhu a s tým súvisiacim vývojom zahraničného obchodu s potravinami. Analýza potravinárskeho priemyslu sa sústredila na zhodnotenie slabých a silných stránok a jeho potenciálnych možností. Príspevok je doplnený o komparatívnu analýzu maloobchodných cien potravín vo vybraných krajinách EÚ.

Kľúčové slová konkurencieschopnosť – potravinársky priemysel – ceny potravín – zahraničný obchod – nadnárodné maloobchodné reťazce

---

Konkurencieschopnosť agropotravinárskych komodít je základným predpokladom zabezpečenia dostatočnej ponuky kvalitných a cenovo dostupných potravín slovenskej proveniencie pre uspokojenie domáceho dopytu a zabezpečenie potravinovej bezpečnosti krajiny. Podľa Jiráska, J. (2004) má konkurencieschopnosť dve stránky, a to schopnosť viesť ofenzívny nápor na konkurentov alebo schopnosť čeliť ich náporu. Pre Slovensko, vzhľadom na jeho nižšie produkčné možnosti v porovnaní s proexportne orientovanými krajinami EÚ a doterajší vývoj na domácom trhu s potravinami, je dôležitejšia druhá stránka takto deklarovanej konkurencieschopnosti. Dôvodom je fakt, že v intenciách Programového vyhlásenia vlády SR je v súčasnom období prioritné *zastaviť klesajúci podiel slovenských výrobkov v maloobchodnej sieti, čo má negatívny dopad na produkčnú výkonnosť*

---

¹ Táto práca bola podporovaná Agentúrou na podporu výskumu a vývoja na základe zmluvy č. APVV-0894-11.

potravinárskeho, ale aj agrárneho sektora a svedčí o neustále sa znižujúcej schopnosti našich výrobcov čeliť náporu zahraničnej konkurencie. Na vznik tejto situácie pôsobia viaceré faktory, pričom ku kľúčovým patrí podnikateľská činnosť nadnárodných maloobchodných reťazcov, ktoré na Slovensko masívne dovážajú potraviny z proexportne orientovaných krajín Európy, a to v podmienkach plne liberalizovaného a neustále sa zostrujúceho konkurenčného trhového prostredia Európskej únie.

Problematika konkurencieschopnosti agropotravinárskych výrobkov rezonuje v mnohých vedeckých publikáciách. K autorom zaoberajúcimi sa touto problematikou v posledných rokoch patrí Plášil, M. a Mezera, J. (2010), Matošková, D. (2007 a 2013), Gálik, J. (2007 a 2011) a Meravá, E. (2007). K hodnoteniu konkurencieschopnosti pristupujú autori z viacerých aspektov, pričom používajú širokú škálu metodických postupov vrátane matematických indikátorov a sofistikovaných modelových riešení.

Metodický postup

Zvolený metodický postup sa odvíjal od vecného zamerania príspevku orientovaného na konkurencieschopnosť slovenských potravín na domácom trhu, vrátane identifikácie príčin daného stavu, s akcentom na zahraničnú obchodnú výmenu a analýzu silných a slabých stránok potravinárskeho priemyslu. Príspevok je doplnený o komparatívnu analýzu maloobchodných cien potravín a nákupných možností vo vybraných krajinách EÚ. Zdrojom informácií boli analýzy a publikácie VÚEPP a číselné údaje ŠÚ SR, Eurostatu, rezortnej štatistiky MPRV SR a PPA-ATIS.

Podiel slovenskej potravinárskej výroby na domácom trhu bol vypočítaný pre jednotlivé potravinárske odbory z tržieb za vlastné výrobky a služby a z ukazovateľov obchodu (dovoz, vývoz) vo finančnom vyjadrení. Uvedený výpočet je nutné interpretovať opatrne vzhľadom na potenciálnu možnosť vzniku istých diskrepancií z titulu vstupných údajov z colnej štatistiky, kde údaje nie sú abstrahované od reexportov.

Pre analýzu spotrebiteľských cien identických potravín (z hľadiska kvalitatívnych parametrov, gramáže spotrebiteľského balenia a pod.) v obchodných reťazcoch (OR) situovaných vo vybraných mestách krajín EÚ bola využitá databáza PPA-ATIS. Prieskum cien v OR vykonávajú pracovníci PPA štyri krát ročne v trojmesačných intervaloch. S cieľom čo najviac eliminovať deformácie vznikajúce pri vyhlásení akciových cien boli pre účely analýzy vypočítané priemerné ceny konkrétnych potravín za obdobie rokov 2009-2011.

Ukazovateľ preukázaných komparatívnych výhod (RCA) bol vypočítaný nasledovne:

$$RCA = [\ln (X_i/M_i : X/M)]$$

kde

X_i - hodnota exportu komodity „i“ do sledovanej krajiny

M_i - hodnota importu komodity „i“ zo sledovanej krajiny

X - hodnota celkového exportu agropotravinárskeho tovaru do sledovanej krajiny

M - hodnota celkového importu agropotravinárskeho tovaru zo sledovanej krajiny

- Ak $RCA > 0$, príslušná komodita je v komparatívnej výhode.
- Ak $RCA < 0$, príslušná komodita je v komparatívnej nevýhode.
- Ak $RCA = 0$, nejde ani o komparatívnu výhodu ani o nevýhodu.

Vlastná práca

Ponuka slovenských potravín v maloobchodnej sieti

Malospotrebitel'ský trh s potravinami je na Slovensku zásobený v dostatočnom množstve nielen z hľadiska kvantity, ale aj z hľadiska pestrosti sortimentu. Pre prosperitu slovenského agropotravinárskeho sektora, resp. trvalej udržateľnosti rozvoja agrárneho vidieka a potravinárskeho priemyslu je veľmi dôležité, aby sa cez sieť obchodných reťazcov predalo čo najviac slovenských výrobkov. Ako sú konkurencieschopné na domácom trhu sa dá vydedukovať z údajov o ponuke slovenských potravín v maloobchodnej sieti v porovnaní s konkurenčnými výrobkami dovezenými zo zahraničia. Z desaťročného vývoja podielu slovenských výrobkov na domácom trhu prezentovaného v Tab. 1 je evidentný výrazný *trend poklesu podielu slovenských výrobkov na domácom trhu* zo 72,2 % v roku 2002 na 47,3 % v roku 2011.

Z hľadiska kľúčových odborov potravinárskeho priemyslu spracovávajúcich produkty živočíšnej výroby, v maloobchodnej sieti najviac klesol podiel produktov slovenského hydinského priemyslu (o 51,7 p.b.) a podiel produktov mäsového a mliekarenskeho priemyslu (o 43,1 p.b.; 37,8 p.b.). Prvé dva uvedené odbory sú nútené svoju surovinovú základňu dopĺňať dovozom zo zahraničia vzhľadom na nízku sebestačnosť v produkcii jatočnej hydiny a ošípaných.

Podiel slovenských potravín na domácom trhu v rokoch 2002-2011
Share of Slovak food-stuffs at domestic market in 2002-2011

Tab. 1

Odbor/rok ¹	2002	2007	2008	2009	2010	2011	2011-2002 v p.b. ²
Mliekarenský ³	90,7	60,4	58,9	58,0	47,9	52,9	37,8
Mäsový ⁴	85,4	57,9	53,4	49,3	42,6	42,3	43,1
Hydinársky ⁵	86,9	51,1	56,3	50,8	32,9	35,2	51,7
Mlynský ⁶	86,2	78,9	72,7	66,0	36,1	50,7	35,5
Pekárensko-cukrárenský ⁷	59,3	45,0	52,2	48,2	46,0	43,3	16,0
Pivovarnícko-sladovnícky ⁸	91,7	85,8	85,1	84,3	83,4	79,5	12,2
Liehovarnícky ⁹	69,3	34,5	18,0	31,1	18,9	21,4	47,9
Škrobárenský ¹⁰	92,7	69,6	88,6	64,6	75,6	64,7	28,1
Tukový ¹¹	47,7	46,2	38,0	30,5	28,8	27,1	20,6
Cukrovarnícky ¹²	77,4	42,6	35,9	33,6	29,0	27,4	50,0
Cukrovink.-pečivárenský ¹³	43,3	20,1	21,7	22,3	23,5	27,6	15,7
Nealkoholických nápojov ¹⁴	75,2	54,4	59,9	57,4	53,6	51,2	24,0
Vinársky ¹⁵	75,9	51,5	51,1	30,8	43,0	43,4	32,4
Konzervárenský ¹⁶	54,9	28,7	37,8	42,6	41,0	28,0	26,9
Mraziarenský ¹⁷	52,3	32,8	28,6	26,0	13,3	17,8	34,5
Spracovania rýb ¹⁸	30,7	40,3	29,1	37,7	29,2	17,3	13,4
Vybrané odbory spolu¹⁹	72,2	55,8	56,0	54,0	49,7	47,3	24,9

Prameň: Kalkulácie MPRV SR a VÚEPP na základe údajov ŠÚ SR a výkazu Potrav MPRV SR²⁰

Poznámka: roky 2009-2011 pri tukovom, konzervárenskom, cukrovarníckom a cukrovinkárskom odbore a roky 2008 a 2011 pri liehovarníckom odbore – sú odhadnuté VÚEPP vzhľadom na nedisponibilitu relevantných údajov²¹

1/ Sector/year, 2/ difference in percentage points, 3/ milk, 4/ meat, 5/ poultry, 6/ mill, 7/ bakery-confectionary, 8/ brewing-malt, 9/ alcohol, 10/ starch, 11/ fat, 12/ sugar, 13/ sweet-pastries, 14/ non alcoholic beverages, 15/ wine, 16/ canning, 17/ freezing, 18/ fish, 19/ selected sectors in total, 20/ Source: MARD SR and RIAFE calculation pursuant to SO SR data and the statement Potrav MARD SR, 21/ Note: Years 2009-2011 by fat, canning, sugar and sweet industry and 2008 and 2011 by alcohol industry – RIAFE estimations because relevant data were not available

Napriek dostatočnej surovinovej základni klesol aj podiel výrobkov slovenského mlynskeho (o 35,5 p.b.) a tukového priemyslu (o 20,6 p.b.). Pri pekárskych výrobkoch je situácia najpriaznivejšia (pokles podielu len o 16 p.b.), napriek tomu 43,3 %-ný podiel produktov pekárenského priemyslu v roku 2011 považujeme za veľmi nízky. K danému stavu výrazne prispievajú pekárne v maloobchodných reťazcoch, ktoré pečú výrobky z dovezených zmrazených polotovarov. Z odborov produkujúcich alkoholické a nealkoholické nápoje si napriek miernemu poklesu dobrú pozíciu udržuje pivovarnícko-sladovnícky priemysel so 79,5 %-ným podielom na slovenskom trhu. Výraznejší prepád v ponuke produktov slovenskej proveniencie bol zaznamenaný pri produktoch liehovarníckeho priemyslu, vinárskeho priemyslu a aj pri výrobe nealkoholických nápojov.

Zahraničná výmena agropotravinárskeho tovaru

O enormnom náraste dovozov na Slovensko svedčí fakt, že v období rokov 2002–2011 sa dovoz agropotravinárskeho tovaru zvýšil viac ako 2,5-násobne (Tab. 2). Na raste hodnoty

dovozu sa najviac podieľali nahraditeľné komodity, t.j. tie produkty, ktoré vieme vyrobiť aj na Slovensku (až trojnásobný nárast importu). Negatívne hodnotíme fakt, že podiel dovozu nahraditeľných komodít na celkovom agropotravinárskom dovoze sa postupne zvýšil o 12,5 p.b. (zo 69,8 % na 82,3 %). Podobné tendencie sa potvrdili aj pri dekompozícii celkového agropotravinárskeho dovozu, a to na dovoz nahraditeľných potravinárskych produktov (o 6,8 p.b.) a poľnohospodárskych komodít (o 5,7 p.b.).

Zahraničný obchod SR s poľnohospodárskymi a potravinárskymi komoditami (tis. €)
The SR foreign trade with agricultural and food commodities (thousand €)

Tab. 2

Ukazovateľ ¹	Rok ²						Index
	2002	2007	2008	2009	2010	2011	2011/2002
POĽNOHOSPODÁRSKE VÝROBKY³							
DOVOZ celkom ⁴	336 110	658 210	706 144	579 377	718 757	838 076	249,3
z toho: nahraditeľné ⁵	166 340	464 237	511 079	416 666	511 062	628 961	378,1
VÝVOZ celkom ⁶	200 656	603 956	640 508	659 327	705 845	989 536	493,2
z toho: nahraditeľné	178 010	554 807	590 979	616 772	656 644	916 405	514,8
SALDO celkom ⁷	-135 454	-54 254	-65 636	79 950	-12 912	151 460	-111,8
z toho: nahraditeľné ⁵	11 670	90 570	79 900	200 106	145 581	287 444	2 463,1
POTRAVINÁRSKE VÝROBKY⁸							
DOVOZ celkom ⁴	1 079 409	2 036 003	2 202 369	2 202 838	2 401 123	2 766 265	256,3
z toho: nahraditeľné ⁵	821 914	1 531 663	1 750 853	1 780 904	2 053 124	2 336 688	284,3
VÝVOZ celkom ⁶	601 374	1 395 891	1 396 262	1 273 471	1 456 173	1 852 471	308,0
z toho: nahraditeľné ⁵	570 724	1 296 341	1 263 053	1 140 790	1 327 311	1 642 228	287,7
SALDO celkom ⁷	-478 035	-640 112	-806 107	-929 368	-944 950	-913 795	191,2
z toho: nahraditeľné ⁵	-251 189	-235 322	-487 800	-640 114	-725 813	-694 460	276,5

Prameň: ŠÚ SR, prepočty VÚEPP⁹

1/ Indicator, 2/ year, 3/ agricultural commodities, 4/ total import, 5/ out of which: competitive, 6/ total export, 7/ total trade balance, 8/ food products, 9/ Source: SO SR, RIAFE calculations

V rovnakom období sa agropotravinársky vývoz vyvíjal dynamickejšie, nakoľko sa jeho hodnota zvýšila viac ako 3,5-násobne. Napriek tomu, že obdobným tempom sa zvýšila aj hodnota exportu nahraditeľných komodít, ich podiel na celkovom agropotravinárskom vývoze sa postupne znížil o 3,4 p.b. (z 93,4 % na 90,0 %). Hoci údaje colnej štatistiky nám neumožňujú exaktne identifikovať a kvantifikovať reimporty a reexporty poľnohospodárskych a potravinárskych výrobkov, *exportná výkonnosť SR je v značnej miere závislá od reexportu k nám dovezeného agropotravinárskeho tovaru do ďalších krajín*, čo potvrdzuje aj enormný, takmer 5,5-násobný nárast hodnoty exportu nenahraditeľných výrobkov. Podiel exportu nahraditeľných poľnohospodárskych komodít na celkovom vývoze (poklese) SR sa výrazne zvýšil (o 10,1 p.b.), avšak na úkor poklesu vývozu spracovaných potravinárskych výrobkov (o 13,4 p.b.). Zarážajúci je neustále sa zvyšujúci podiel poľnohospodárskych surovín na celkovom agropotravinárskom vývoze. Pokým v roku 2002 na poľnohospodárske suroviny pripadalo len 25,0 % hodnoty celkového exportu, v roku 2011 ich podiel dosiahol až 34,8 % (Tab. 3). Produkčná schopnosť SR (hlavne tvorba exportovateľných prebytkov rastlinnej výroby), úroveň odbytu v rámci dodávateľsko-odberateľských vzťahov, postupná a neustála likvidácia prevádzok spracovateľského

priemyslu na jednej strane vedie k rastu exportu poľnohospodárskych komodít, avšak na strane druhej vedie k znižovaniu krytia dopytu po potravinách z domácej produkcie a rozširuje možnosti etablovania sa zahraničných potravín na slovenskom trhu. *Pokiaľ sa u nás nezvýši výkonnosť a efektívnosť spracovateľského priemyslu, nie je možné očakávať výrazný obrat v negatívnom obchodnom vývoji.*

Podiel poľnohospodárskych a potravinárskych komodít na celkovom agropotravinárskom obchode SR (%)

Share of agricultural and food commodities on total agri-food trade of the SR

Tab. 3

Ukazovateľ ¹	2002	2007	2008	2009	2010	2011
POLNOHOSPODÁRSKE VÝROBKY ²						
DOVOZ celkom ³	23,7	24,4	24,3	20,8	23,0	23,3
z toho: nahraditeľné ⁴	11,8	17,2	17,6	15,0	16,4	17,5
VÝVOZ celkom ⁵	25,0	30,2	31,4	34,1	32,6	34,8
z toho: nahraditeľné ⁴	22,2	27,7	29,0	31,9	30,4	32,2
SALDO celkom ⁶	1,3	5,8	7,2	13,3	9,6	11,6
z toho: nahraditeľné ⁴	10,4	10,5	11,4	16,9	14,0	14,8
POTRAVINÁRSKE VÝROBKY ⁷						
DOVOZ celkom ³	76,3	75,6	75,7	79,2	77,0	76,7
z toho: nahraditeľné ⁴	58,1	56,9	60,2	64,0	65,8	64,8
VÝVOZ celkom ⁵	75,0	69,8	68,6	65,9	67,4	65,2
z toho: nahraditeľné ⁴	71,2	64,8	62,0	59,0	61,4	57,8
SALDO celkom ⁶	-1,3	-5,8	-7,2	-13,3	-9,6	-11,6
z toho: nahraditeľné ⁴	13,1	8,0	1,8	-5,0	-4,4	-7,0

Prameň: ŠÚ SR, prepočty VÚEPP⁸

1/ Indicator, 2/ agricultural commodities, 3/ total import, 4/ out of which: competitive, 5/ total export, 6/ total trade balance, 7/ food products, 8/ Source: SO SR, RIAFE calculations

V tovarovo-obchodnej bilancii v zahraničnom obchode s poľnohospodárskymi a potravinárskymi výrobkami dosahuje SR dlhodobo sa prehĺbujúcu negatívnu bilanciu. Až v roku 2011 došlo k výraznému a pozitívnemu zníženiu pasívneho salda. Podstata pasívnej obchodnej bilancie tkvie v neustále sa zhoršujúcej situácii v zahraničnom obchode so spracovanými potravinárskymi výrobkami. Od roku 2005 viac ako 90 % celkového agropotravinárskeho salda vygenerovali práve spracované výrobky, pričom v roku 2009 a 2011 ich podiel výrazne presiahol 100 %-nú hranicu (109,4%, resp. 119,9%). Výrazne negatívne sa vyvíja zahraničný obchod s nahraditeľnými spracovanými výrobkami a finálnymi potravinami, ktoré by bolo možné zabezpečiť aj z domácej produkcie. Pokiaľ v roku 2002 nahraditeľné potraviny vygenerovali 40,9 % z celkového záporného salda agropotravinárskeho zahraničného obchodu SR, v roku 2010 to bolo už na úrovni 75,8 % a v roku 2011 dokonca až 91,1 %. Z uvedeného je jasné, že pokiaľ sa nezvýši výkonnosť a efektívnosť potravinárskeho priemyslu, zlepšenie tejto situácie nie je možné riešiť masívnym zvýšením poľnohospodárskeho vývozu, pretože bude viesť k ďalšej eskalácii potravinárskeho importu s vysokou pridanou hodnotou, kde bude základom surovina exportovaná zo Slovenska.

Konkurencieschopnosť na komoditnej úrovni je možné posúdiť na základe ukazovateľa komparatívnych výhod (RCA). Ide o skutočnú konkurencieschopnosť preverenú v medzinárodnom obchode. Výpočet uvedeného ukazovateľa (Tab. 4) potvrdzuje zhoršujúcu sa našu konkurenčnú schopnosť na zahraničných trhoch, ako aj jej neustále sa zužujúcu špecializáciu. Pokým v roku 2002 agropotravinárske výrobky, spadajúce do 75 položiek colného sadzobníka, vykazovali komparatívnu výhodu, v roku 2011 to bolo už len 51 položiek.

Početnosť položiek colného sadzobníka na základe výsledkov indexu RCA
Count of Customs Tariff Book items pursuant to RCA index

Tab. 4

Ukazovateľ ¹	2002	2007	2008	2009	2010	2011
Počet položiek CS s komp. výhodou ²	75	56	56	56	52	51
Počet položiek CS s komp. nevýhodou ³	121	134	133	132	133	136
Počet neobchodov. položiek CS ⁴	4	10	11	12	15	13
Celkový počet položiek CS ⁵	200	200	200	200	200	200

Prameň: Štatistický úrad SR, výpočty VÚEPP⁶

1/ Indicator, 2/ number of Customs Tariff Book items with comparative advantage, 3/ number of Customs Tariff Book items with comparative disadvantage, 4/ number of non tradable Customs Tariff Book items, 5/ total number of Customs Tariff Book items, 6/ Source: Statistical Office SR, RIAFE calculations

Z komodít patriacich do vertikál mäsa, mlieka, obilnín a olejnín sme v priemere rokov 2002-2011 na zahraničných trhoch vykazovali konkurenčnú schopnosť u živého hovädzieho dobytku, ovčieho mäsa, tekutého mlieka, syrov, vtáčích vajec, pšenice, jačmeňa, kukurice, pšeničnej múky, sladu, škrobov, repky, slnečnice, ostatných cukroch, polievok, pričom je zrejmé, že išlo väčšinou o výrobky s nižšou pridanou hodnotou, čo svedčí o nízkej konkurencieschopnosti výrobkov potravinárskeho priemyslu na medzinárodných trhoch.

Silné a slabé stránky potravinárskeho priemyslu Slovenska

S cieľom oživenia výroby slovenského potravinárskeho priemyslu a zvyšovania jeho konkurencieschopnosti na domácich a zahraničných trhoch sú v nasledujúcom texte zhodnotené silné a slabé stránky potravinárskeho priemyslu. Analýza je zameraná na potravinársky priemysel ako celok a detailnejšie nerieši odchýlky v rozdielnom ekonomickom zázemí a výkonnosti v jednotlivých odboroch. Podnikateľské aktivity úzko súvisia so stavom vonkajšieho prostredia a jeho možného vývoja v budúcnosti. Konkrétne číselné údaje súvisiace s predmetnou problematikou sú uvedené v Tab. 5.

Silné stránky

Vnútorne prostredie:

- výroba potravinárskych výrobkov, ktoré nielen spĺňajú predpísané štandardy EÚ (k čomu prispelo masívne investovanie do strojového vybavenia a modernizácie technologických zariadení pred vstupom do EÚ), ale prekračujú rámec legislatívy EÚ, pričom v SR existuje vysoký stupeň kontroly potravinárskych výrobkov,
- vstup zahraničného kapitálu a jeho rastúci podiel na základnom imaní,

- niektoré podniky sú súčasťou nadnárodných korporácií so silným kapitálovým zázemím umožňujúcim investovať do moderných technológií, inovácií výrobkov a marketingu),
- dostatok pracovných síl schopných vykonávať prácu na rôznych pracovných pozíciách vyžadujúcich rôzne stupne odbornej prípravy,
- rast priemernej mesačnej mzdy zvyšuje atraktivitu v niektorých odboroch potravinárskeho sektora;
- klesajúci trend v zadĺženosti celkového majetku,
- reštrukturalizačné opatrenia po vstupe do EÚ viedli ku tendenciám rastu:
  - celkovej pridanej hodnoty odvetvia,
  - produktivity práce z pridanej hodnoty, z výnosov, výroby a tržieb,
  - rentability (nákladov, výroby...);
- čiastočne zlepšujúca sa finančná disciplinovanosť voči farmárom prejavujúca sa klesajúcim podielom záväzkov voči prvovýrobe.

Vonkajšie prostredie:

- dostatočná domáca surovínová základňa pre spracovanie mlieka, obilnín, olejní, cukru a hovädzieho mäsa,
- možnosť dovozu suroviny zo zahraničia,
- veľkosť domáceho trhu umožňuje rast produkčnej výkonnosti sledovaného sektora (za predpokladu zvýšenia konkurencieschopnosti voči potravinám z dovozu),
- možnosť čerpania dotačných prostriedkov z fondov EÚ,
- možnosť využitia úverov.

Analytické a syntetické ukazovatele potravinárskeho priemyslu
Analytical and synthetic indicators of food industry
Tab. 5

Ukazovatele ¹	2002	2007	2008	2009	2010	2011	2011/ 2002 rozdiel (p.b.) ²
Nákladovosť výnosov (€/100 € výnosov) ³	98,7	97,8	99,2	97,0	99,1	98,2	99,5
Podiel medzispotreby na nákladoch (%) ⁴	63,0	62,0	60,8	61,0	59,0	61,0	-2,0
Podiel miezd na výrobných nákladoch (%) ⁵	6,1	6,4	6,4	7,7	7,4	6,7	0,7
Rentabilita nákladov (%) ⁶	1,3	2,3	0,8	3,1	0,9	1,8	0,5
Rentabilita výnosov (%) ⁷	1,3	2,2	0,8	3,0	0,9	1,8	0,5
Rentabilita výroby (%) ⁸	1,7	3,1	1,1	4,2	1,2	2,5	0,8
Rentabilita tržieb (%) ⁹	1,7	3,1	1,1	4,2	1,3	2,6	0,8
Rentabilita celkového majetku (%) ¹⁰	2,1	3,2	1,2	3,7	1,1	2,4	0,3
Rentabilita vlastného kapitálu (%) ¹¹	5,5	8,1	3,2	9,3	2,6	6,1	0,6
Podiel tržieb na výnosoch (%) ¹²	71,9	70,5	69,0	71,4	69,0	68,1	-3,8
Zadĺženosť celkového majetku (%) ¹³	57,0	56,5	58,6	53,5	51,4	52,3	-4,7
Opotrebovanosť DHNM (%) ¹⁴	44,7	47,6	48,6	46,6	49,2	50,4	5,7
Podiel zahr. kapitálu na zákl. imaní (%) ¹⁵	56,9	55,3	59,2	65,7	59,8	62,8	5,9
Podiel vl. zdrojov na financ. investíciách (%) ¹⁶	78,0	74,1	63,0	63,0	70,2	73,6	-4,4
Podiel budov a stavieb na investíciách (%) ¹⁷	18,5	24,0	26,9	27,6	21,7	27,8	9,2
Podiel technológií na investíciách (%) ¹⁸	64,4	56,9	53,7	58,5	66,1	60,8	-3,7
Produktivita práce z výnosov (tis. €) ¹⁹	87	120	128	111	120	138	158,0
Produktivita práce z výroby (tis. €) ²⁰	66	86	90	81	84	97	146,7
Produktivita práce z tržieb (tis. €) ²¹	63	84	88	80	82	94	149,6
Produktivita práce z PH (tis. €) ²²	13	19	19	21	21	22	166,2
Priemerná mesačná mzda (€) ²³	436	628	679	696	728	760	174,1
Doba inkasa pohľadávok ²⁴	68	76	70	74	68	72	106,3
Doba splatnosti záväzkov ²⁵	85	107	103	106	97	103	121,7
Podiel záväzkov voči prvovýrobe z cudzích zdrojov (%) ²⁶	8,1	7,6	6,7	5,1	5,4	6,3	-1,7

Prameň: Potrav (MPRV SR), prepočty VÚEPP²⁷

1/ Indicators, 2/ difference in percentage points, 3/ costs (€) per 100 € of returns, 4/ share of intermediate consumption on costs (%), 5/ share of wages on costs (%), 6/ profit cost ratio (%), 7/ profit returns ratio (%), 8/ profit production ratio (%), 9/ profit sales ratio (%), 10/ profit property ratio (%), 11/ profit own capital ratio (%), 12/ share of sales on returns (%), 13/ liability of total property (%), 14/ shabbiness of long-term tangible and intangible property (%), 15/ share of foreign capital on fixed assets (%), 16/ share of capital and reserves on investments financing (%), 17/ share of buildings and constructions on investments (%), 18/ share of technologies on investments (%), 19/ labour productivity from returns (thousand €), 20/ labour productivity from production (thousand €), 21/ labour productivity from sales (thousand €), 22/ labour productivity from value added (thousand €), 23/ average monthly wage (€), 24/ payment period of receivables, 25/ payment period of liabilities, 26/ share of liabilities towards primary production from foreign sources (%), 27/ Source: Potrav (MARD SR), RIAFE calculations

Slabé stránky

Vnútorne prostredie

- nedostatočný objem finančných zdrojov pre permanentnú modernizáciu spracovateľských kapacít (nízka dostupnosť najmodernejších strojov a technologických zariadení),
- rast opotrebovanosti DHNM,
- nedostatočné výdaje na výskum a vývoj (brzda dynamického rozvoja odvetvia a oslabovanie konkurencieschopnosti):
  - klesajúca tendencia v počte pracovísk vedy a výskumu v podnikateľskom sektore potravinárskeho priemyslu a počtu jej zamestnancov,

- rezervy v inováciách výrobkov,
- nedostatočne vyvinuté väzby medzi spracovateľskou a rezortnou výskumnou sférou;
- vysoká nákladovosť výnosov,
- nízke využitie existujúcich výrobných kapacít (zvýšenie nárokov na fixné náklady, morálne opotrebenie technologických zariadení),
- stagnácia výkonnosti meraná dynamikou tržieb za vlastné výrobky a služby,
- nedostatok finančných prostriedkov na pravidelné aktívne propagovanie produkcie,
- klesajúci počet stredných podnikov, ktoré môžu pružnejšie reagovať na potreby trhu zmenou sortimentu produktov, resp. ich inovovaním,
- absencia malých podnikov produkujúcich špeciality,
- absencia marketingových stratégií v malých a stredných podnikoch z dôvodu nedostatku zdrojov,
- nízka konkurencieschopnosť slovenských výrobkov na domácom a zahraničnom trhu prejavujúca sa prehlbovaním záporného salda zahraničného obchodu s potravinárskymi výrobkami, resp. nízkym počtom odborov vykazujúcich kladné saldo obchodnej bilancie (len mlynský, sladovnícky, liehovarnícky a škrobárenský) a poklesom podielu slovenských výrobkov na trhu SR.

Vonkajšie prostredie:

- čiastočná absencia surovín z domácej produkcie (jatočné ošípané, jatočná hydina, zelenina, ovocie),
- spotreba domácností limitovaná nedostatočným ekonomickým rastom (ide hlavne o výrobky vo vyšších cenových reláciách, resp. s vyššou pridanou hodnotou),
- rezervy vo vertikálnej integrácii (farmár - spracovateľ – obchod); nízka prepojenosť potravinárskeho sektora na poľnohospodársky sector,
- vysoká závislosť potravinárskeho sektora na veľkých odberateľoch - tlak nadnárodných maloobchodných reťazcov,
- zhoršovanie finančnej disciplinovanosti zo strany odberateľov,
- zo strany farmárov ako dodávateľov suroviny predlžovanie doby splatnosti svojich záväzkov a nie vždy uspokojujúce plnenie zmluvných podmienok (v prípade vyššej ceny agrárnej suroviny na medzinárodných trhoch),
- nedostatočne funkčné právne prostredie (vymáhateľnosť práva a pod.).

Komparatívna analýza spotrebiteľských cien potravín a nákupných možností vo vybraných krajinách EÚ

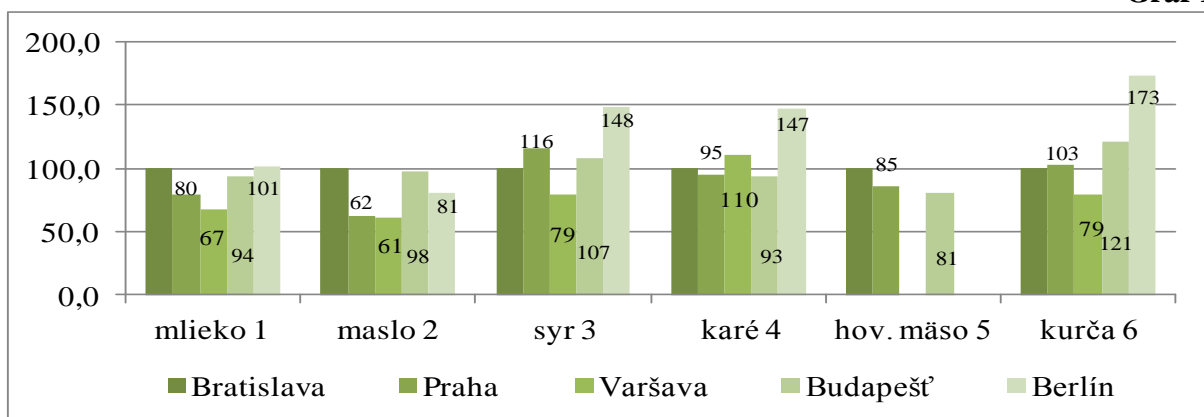
Podľa Lalinského, T. (2008) s rastúcou otvorenosťou a integráciou medzinárodného prostredia sa zvyšuje význam medzinárodného porovnávania. Teoreticky by v tých istých nadnárodných maloobchodných reťazcoch na liberalizovanom trhu EÚ mali mať porovnateľné komodity približne rovnakú cenu. Realitou však je, že sa maloobchodné ceny v krajinách EÚ odlišujú, v niektorých prípadoch až veľmi výrazne (80 %). V nasledujúcom

texte je uvedená komparatívna analýza spotrebiteľských cien potravín v hlavných mestách Višehradskej štvorky a Nemecka.

Súčasťou spotrebiteľskej ceny je daň z pridanej hodnoty (DPH), ktorá sa v jednotlivých krajinách EÚ odlišuje, pričom rôznou intenzitou ovplyvňuje nákupné možnosti spotrebiteľov patriacich najmä do nižších príjmových skupín. Z novších členov krajín EÚ v roku 2011 malo najvyššiu daň z pridanej hodnoty na potraviny Maďarsko (25 %), nasledované Lotyšskom (22 %), Litvou (21 %), Estónskom (20 %) a Slovenskom (20 %), pričom uvedená sadzba bola jednotná pre všetky druhy potravín. V porovnaní so Slovenskom mali nižšie dane na základné potraviny v Česku (5 %), Poľsku (5 %), Fínsku (17 %), Nemecku (7 %), Holandsku (6 %) a Švédsku (12 %). V týchto krajinách bola však sadzba DPH diferencovaná a pri niektorých potravinách (napr. pivo, vodka) si museli spotrebiteľia výrazne priplatiť.

Komparácia spotrebiteľských cien živočíšnych komodít v OR situovaných vo vybraných mestách EÚ (priemer rokov 2009-2011; Bratislava = 100%)
Comparison of consumer prices of animal commodities in trade chains situated in selected EU countries (average of 2009-2011; Bratislava = 100%)

Graf 1

Prameň: PPA-ATIS, prepočty VÚEPP⁷

Poznámka: Ceny vrátane DPH⁸

1/ Milk, 2/ butter, 3/ cheese, 4/ cutlet, 5/ beef, 6/ chicken, 7/ Source: Agricultural Payment Agency – ATIS, RIAFE calculation, 8/ Note: Prices inclusive of VAT

Z komparácie priemerných spotrebiteľských cien živočíšnych komodít za roky 2009-2011 (Graf 1) vyplynulo, že spotrebiteľia si mohli najvýhodnejšie, t.j. za najnižšie ceny nakúpiť mliečne výrobky a chladené kurčatá v Poľsku, bravčové mäso v Budapešti a hovädzie mäso v Berlíne. V porovnaní s ostatnými mestami sú v Berlíne výrazne vyššie ceny syrov, bravčového karé a hydinového mäsa.

Z vybraných rastlinných komodít, v bratislavských obchodných reťazcoch (OR) si mohli spotrebiteľia kúpiť repkový olej a cukor za vyššie ceny ako v Prahe, Varšave a Budapešti (Graf 2). Ceny múky a chleba sa v Bratislave pohybovali približne na úrovni Prahy, ktorá spotrebiteľom tradične ponúkala pivo za najnižšie ceny. Tieto tri komodity boli v Berlíne o viac ako 50 % drahšie ako u nás.

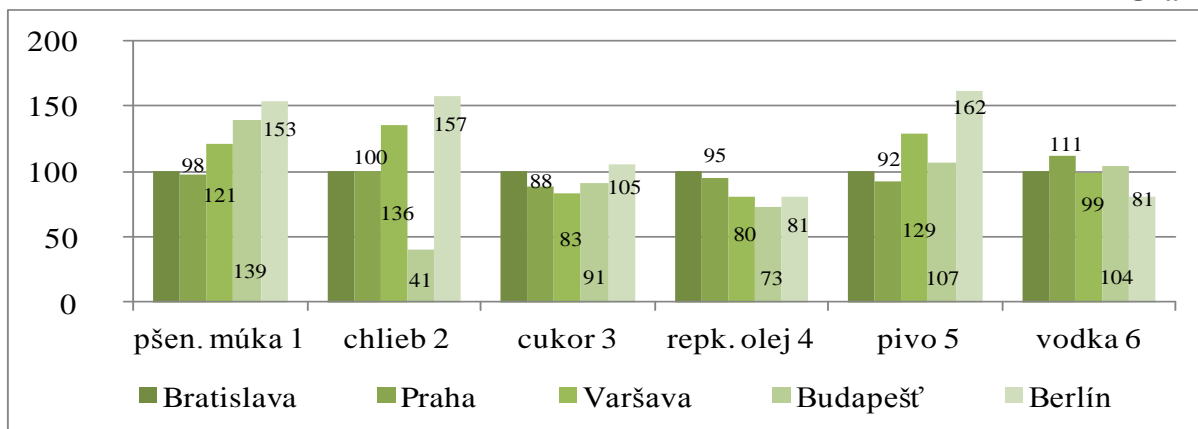
Z Grafu 3 je evidentné, že ceny zemiakov, mrkvy, kapusty, paradajok a papriky boli v rámci hlavných miest krajín Vyšehradskej štvorky (V4) najdrahšie v Bratislave a najlacnejšie vo Varšave. V hlavnom meste Slovenska boli ceny jablák na úrovni Prahy

a o 13 % vyššie ako v Budapešti. V Berlíne sa všetky sledované druhy zeleniny a ovocia (okrem šalátových uhoriek) pohybovali na úrovni o 32-83 % vyššej ako v Bratislave.

Komparácia spotrebiteľských cien vybraných komodít v OR situovaných vo vybraných mestách EÚ (priemer rokov 2009-2011; Bratislava = 100%)

Comparison of consumer prices of selected commodities in trade chains situated in selected EU countries (average of 2009-2011; Bratislava = 100%)

Graf 2

Prameň: PPA-ATIS, prepočty VÚEPP⁷

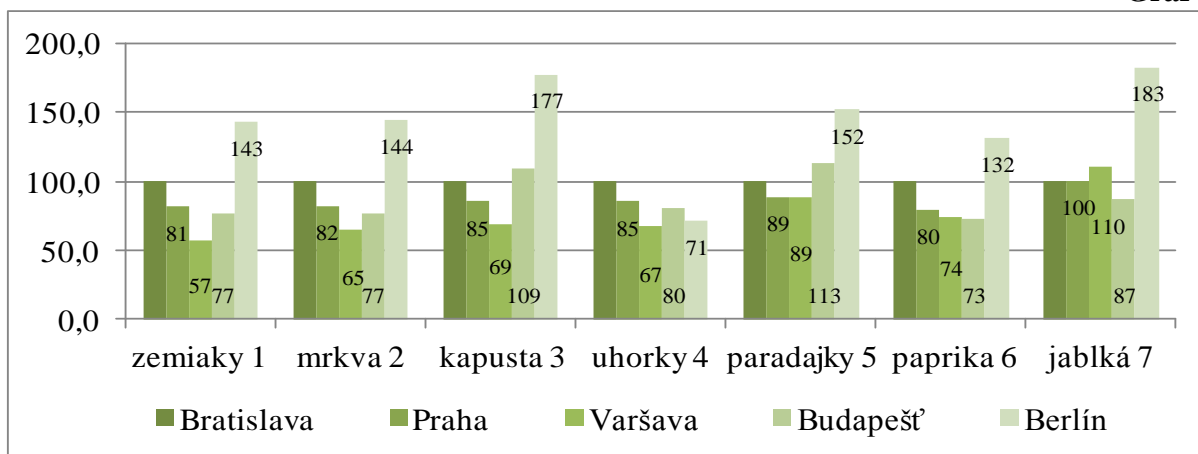
Poznámka: Ceny vrátane DPH⁸

1/ Wheat flour, 2/ bread, 3/ sugar, 4/ rape seed, 5/ beer, 6/ vodka, 7/ Source: Agricultural Payment Agency – ATIS, RIAFE calculation, 8/ Note: Prices inclusive of VAT

Komparácia spotrebiteľských cien ovocia a zeleniny v OR situovaných vo vybraných mestách EÚ (priemer rokov 2009-2011; Bratislava = 100%)

Comparison of consumer prices of fruits and vegetables in trade chains situated in selected EU countries (average of 2009-2011; Bratislava = 100%)

Graf 3

Prameň: PPA-ATIS, prepočty VÚEPP⁸

Poznámka: Ceny vrátane DPH⁹

1/ Potatoes, 2/ carrot, 3/ cabbage, 4/ cucumbers, 5/ tomatoes, 6/ capsicum, 7/ apples, 8/ Source: Agricultural Payment Agency – ATIS, RIAFE calculation, 9/ Note: Prices inclusive of VAT

Ako bolo uvedené v predchádzajúcom texte, súčasťou spotrebiteľskej ceny je daň z pridanej hodnoty, ktorá však nie je nemenná, pričom jej výška závisí od aktuálnych politických rozhodnutí danej krajiny. V Tab. 6 je uvedená komparácia spotrebiteľských cien identických potravinárskych výrobkov vo vybraných mestách EÚ, ktoré sú abstrahované od

dane z pridanej hodnoty. Z konkrétnych údajov vyplýva, že za predpokladu nulovej alebo jednotnej dane z pridanej hodnoty na potraviny v sledovaných krajinách, by sa porovnávané ceny niektorých komodít odlišovali ešte výraznejšie ako v prípade komparácie cien s DPH. Najdrahšie potraviny by boli pri väčšine komodít zaznamenané v Berlíne. Repkový olej, maslo, šalátové uhorky a vodku by si tam však spotrebitelia mohli kúpiť lacnejšie ako na Slovensku. Okrem toho v bratislavských OR by ponúkali mlieko, maslo, mrkvu a papriku za vyššie ceny ako v Prahe, Varšave a Budapešti. Opačná situácia by bola pri paradajkách a pšeničnej múke.

Komparácia cien potravín (bez DPH) v OR situovaných vo vybraných mestách EÚ (priemer rokov 2009-2011, Bratislava = %)

Comparison of food prices (exclusive of VAT) in trade chains situated in selected EU countries (average of 2009-2011; Bratislava = 100%)

Tab. 6

Ukazovateľ ¹	Bratislava	Praha ²	Varšava ³	Budapešť	Berlín	
Živočišne komodity ⁴	Mlieko ⁶	100,0	94,8	79,4	88,0	117,3
	Maslo ⁷	100,0	74,1	72,1	91,5	93,9
	Syr ⁸	100,0	137,9	93,5	100,6	172,5
	Bravčové karé ⁹	100,0	112,8	130,7	87,5	171,2
	Hovädzie mäso ¹⁰	100,0	101,2	278,4	75,9	483,6
	Kurča ¹¹	100,0	122,0	93,4	113,3	200,7
Rastlinné komodity ⁵	Pšeničná múka ¹²	100,0	116,3	143,4	129,9	178,2
	Biely chlieb ¹³	100,0	118,2	160,9	38,1	182,6
	Pivo ¹⁴	100,0	89,6	124,0	100,5	169,9
	Vodka ¹⁵	100,0	108,7	94,9	97,3	84,6
	Cukor ¹⁶	100,0	104,5	94,9	85,2	122,2
	Repkový olej ¹⁷	100,0	112,4	94,9	68,3	93,7
	Zemiaky ¹⁸	100,0	96,5	67,9	72,2	165,6
	Mrkva ¹⁹	100,0	97,9	77,3	72,3	167,6
	Biela kapusta ²⁰	100,0	101,2	81,4	102,1	206,1
	Uhorky šalátové ²¹	100,0	101,3	76,9	75,3	82,9
	Paradajky ²²	100,0	105,6	102,3	105,9	176,2
	Paprika ²³	100,0	94,5	84,8	68,4	152,8
	Jablká ²⁴	100,0	118,9	126,6	81,1	212,3

Prameň: PPA-ATIS, prepočty VÚEPP²⁵

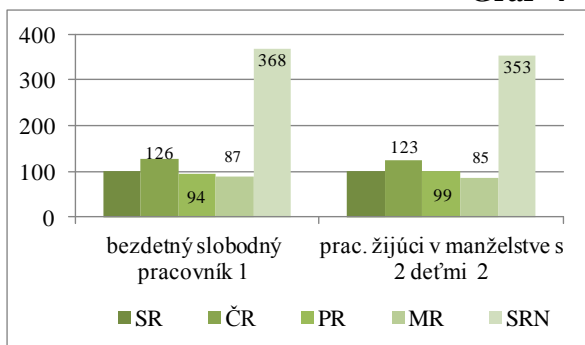
1/ Indicator, 2/ Prague, 3/ Warsaw, 4/ animal commodities, 5/ plant commodities, 6/ milk, 7/ butter, 8/ cheese, 9/ pork cutlet, 10/ beef, 11/ chicken, 12/ wheat flour, 13/ white bread, 14/ beer, 15/ vodka, 16/ sugar, 17/ rape oil, 18/ potatoes, 19/ carrot, 20/ white cabbage, 21/ salad cucumbers, 22/ tomatoes, 23/ capsicum, 24/ apples, 25/ Source: Agricultural Payment Agency – ATIS, RIAFE calculation

Zaujímavou súčasťou predmetnej analýzy je konkretizácia *nákupných možností spotrebiteľov* v krajinách V4 a v Nemecku prostredníctvom porovnania množstva daného výrobku, ktorý si spotrebitelia môžu kúpiť v OR za svoju hodinovú mzdu. Predpokladom analýzy je, že cenové relácie potravín v hlavnom meste danej krajiny budeme považovať za priemer cien v celej krajine.

Podľa disponibilných údajov Eurostatu za rok 2010 mal priemerný pracovník žijúci v manželstve a vychovávajúci dve deti na Slovensku čistý ročný zárobok približne na úrovni pracovníka v Poľsku a o 15 % vyšší ako pracovník v Maďarsku. V Česku boli zárobky približne o štvrtinu a v Nemecku až 3,5-krát vyššie ako na Slovensku (Graf 4). Diferencovaný bol aj počet odpracovaných hodín na pracovníka za rok, ktorý bol najvyšší v Maďarsku a najnižší v Nemecku (Graf 5).

Komparácia priemerného čistého ročného zárobku v r. 2010 (SR=100%)
Comparison of net earning in 2010 (SR=100%)

Graf 4

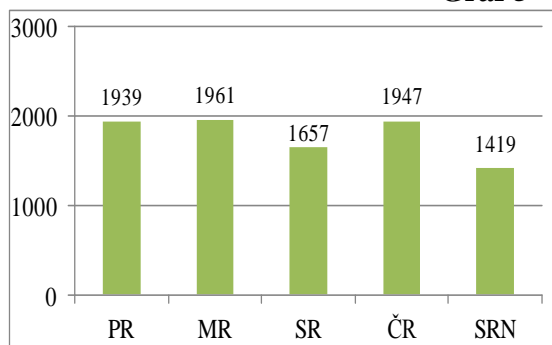

Prameň: Eurostat, prepočty VÚEPP³

1/ Childless unmarried worker, 2/ married worker with two children, 3/ Source: Eurostat, RIAFE calculations

Počet odpracovaných hodín na 1 pracovníka v r. 2010
Number of working-hours per worker in 2010

Graf 5

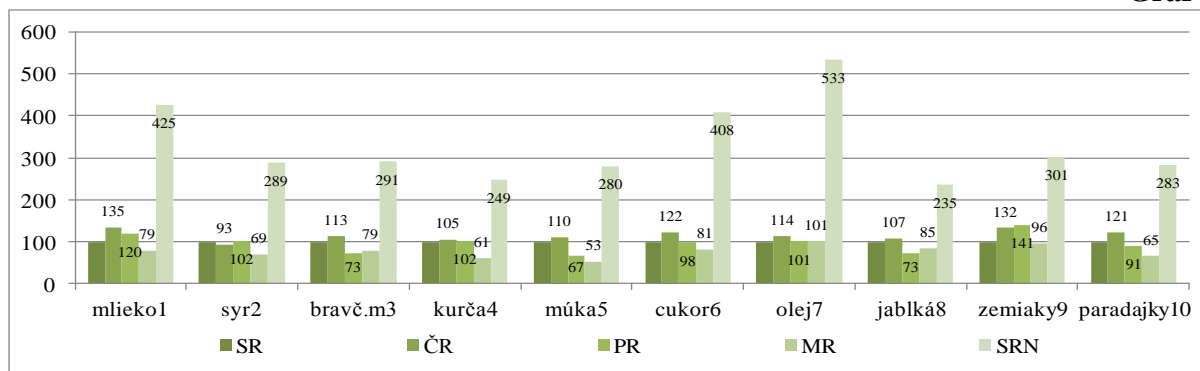
Prameň: www.stats.oecd.com

Z výsledkov analýzy vyplynulo, že za hodinovú mzdu si mohol priemerný obyvateľ Nemecka kúpiť dvoj až päťnásobne viac potravín v naturálnom vyjadrení ako obyvateľ Slovenska. V komparácii s ostatnými krajinami V4 mali z uvedeného hľadiska najvyššiu životnú úroveň Česi a najhoršiu Maďari.

Komparácia nákupných možností obyvateľov vybraných krajín EÚ za hodinovú mzdu v roku 2010 (SR = 100%)

Comparison of shopping possibilities concerning inhabitants of selected EU countries per hourly pay in 2010 (SR = 100%)

Graf 6

Prameň: Eurostat, PPA-ATIS, kalkulácie VÚEPP¹¹

Poznámka: pracovníci žijúci v manželstve a vychovávajúci 2 deti¹²

1/ milk, 2/ cheese, 3/ pig meat, 4/ chicken, 5/ flour, 6/ sugar, 7/ oil, 8/ apples, 9/ potatoes, 10/ tomatoes, 11/ Source: Eurostat, PPA-ATIS, RIAFE calculations, 12/ Note: married workers with two children

Konkrétne množstvá komodít, ktoré si za hodinovú mzdu mohli kúpiť pracujúci žijúci v manželstve s dvoma deťmi a slobodní pracovníci bez záväzkov v identických obchodných reťazcoch vo vybraných krajinách EÚ sú uvedené v Tab. 7.

Komparácia nákupných možností pracujúcich vo vybraných krajinách EÚ v roku 2010 (kg; l/hodinová mzda)

Comparison of shopping possibilities concerning wage-earners of selected EU countries in 2010 (kg; l/hourly pay)

Tab. 7

Komodita ¹	M.j. ²	Pracovníci žijúci v manželstve s dvoma deťmi ³					Pracovníci slobodní bezdetní ⁴				
		SR ¹⁵	ČR ¹⁶	PR ¹⁷	MR ¹⁸	SRN ¹⁹	SR ¹⁵	ČR ¹⁶	PR ¹⁷	MR ¹⁸	SRN ¹⁹
Mlieko ⁵	1 l	4,7	6,4	5,7	3,7	20,1	5,1	6,7	6,5	3,9	21,0
Syr ⁶	1 kg	0,7	0,7	0,8	0,5	2,1	0,8	0,7	0,9	0,5	2,2
Bravčové mäso ⁷	1 kg	0,8	0,9	0,6	0,6	2,4	0,9	1,0	0,7	0,7	2,5
Kurča ⁸	1 kg	1,8	1,9	1,8	1,1	4,5	1,9	2,0	2,1	1,2	4,7
Múka ⁹	1 kg	10,2	11,2	6,8	5,4	28,5	11,1	11,8	7,7	5,7	29,8
Cukor ¹⁰	1 kg	4,7	5,7	4,5	3,8	19,0	5,1	6,0	5,2	4,0	19,8
Olej ¹¹	1 l	2,4	2,7	2,4	2,4	12,9	2,6	2,9	2,8	2,6	13,4
Jablká ¹²	1 kg	3,7	3,9	2,7	3,1	8,6	4,0	4,2	3,1	3,3	9,0
Zemiaky ¹³	1 kg	6,0	7,9	8,5	5,7	18,1	6,5	8,4	9,6	6,1	18,9
Paradajky ¹⁴	1 kg	2,7	3,2	2,4	1,8	7,6	2,9	3,4	2,8	1,9	7,9

Prameň: Eurostat, PPA-ATIS, kalkulácie VÚEPP²⁰

1/ Commodity, 2/ unit, 3/ married workers with two children, 4/ unmarried workers childless, 5/ milk, 6/ cheese, 7/ pig meat, 8/ chicken, 9/ flour, 10/ sugar, 11/ oil, 12/ apples, 13/ potatoes, 14/ tomatoes, 15/ Slovak Republic, 16/ Czech Republic, 17/ Poland, 18/ Hungary, 19/ Germany, 20/ Source: Eurostat, PPA-ATIS, RIAFE calculations

Záver

Cieľom predkladaného príspevku bolo zhodnotiť konkurencieschopnosť potravinárskeho priemyslu a jeho produktov v súvislosti s permanentne klesajúcim podielom potravinárskych výrobkov slovenskej proveniencie v maloobchodnej sieti, ktorý sa v období rokov 2002-2011 znížil o 25 percentuálnych bodov (na 47,3 %).

Z analýzy vyplynulo, že nadnárodné obchodné reťazce k nám masívne dovážajú nahraditeľné potraviny zahraničnej proveniencie, ktoré sme schopní vyprodukovať na Slovensku. Svedčí o tom fakt, že za posledných desať rokov ich dovoz vzrástol 2,8-násobne. Nízka konkurencieschopnosť slovenských potravín na agropotravinárskych trhoch sa prejavuje prehlbovaním záporného salda zahraničného obchodu s potravinárskymi výrobkami, resp. nízkym počtom odborov potravinárskeho priemyslu vykazujúcich kladné saldo obchodnej bilancie napriek tomu, že výroba potravín na Slovensku spĺňa štandardy kvality nad rámec legislatívy EÚ. Táto skutočnosť logicky zvyšuje nákladovosť výroby a nedáva veľký manévrovací priestor pre splnenie požiadaviek obchodu na dodávku tovaru za čo najnižšie ceny, výsledkom čoho môže byť nižšia ziskovosť, pokles výroby, resp. počtu podnikov vo viacerých potravinárskych odboroch. K tejto situácii prispieva aj slovenský spotrebiteľ, ktorý vzhľadom na svoje obmedzené finančné možnosti umocnené prebiehajúcou hospodárskou recesiou preferuje výrobky v nižších cenových reláciách, čomu zodpovedajú dovezené výrobky adekvátnej kvality.

V budúcom období by sa slovenský potravinársky priemysel mohol chopiť nasledujúcich *príležitostí*:

- stimulácia rastu pridanej hodnoty v rozhodujúcich potravinárskych odboroch prostredníctvom zvyšovania ekonomickej efektívnosti a predajnej výkonnosti,
- zvýšenie podnikových výdajov na výskum a vývoj:
  - rozvoj marketingových stratégií,
  - zlepšenie štruktúry produkcie v prospech moderných spotrebných trendov,
  - rozšírenie portfólia výroby a jej sortimentu, vývoj nových, špeciálnych inovovaných produktov vrátane bio-produktov;
- rozvoj malých a stredných podnikov, ktoré sú nositeľmi regionálnej diferenciácie výrobkov, t.j. miestnych špecialít; rozvoj regionálnych značiek,
- permanentné vzdelávanie zamestnancov (s cieľom udržania kvalifikačných predpokladov pre prácu s rýchlo sa vyvíjajúcimi sofistikovanými technologickými zariadeniami),
- vyššia špecializácia výroby vo veľkých podnikoch, profitovanie z výnosov z rozsahu,
- zvýšenie exportu produktov s vysokou pridanou hodnotou.

Predpokladom k naplneniu uvedených príležitostí je zlepšenie *vonkajšieho prostredia*:

- obnovenie hospodárskeho rastu, rastu dopytu po potravinách vyššej kvalitatívnej úrovne a variabilnejšieho sortimentu,
- zlepšenie podnikateľského prostredia (vymáhateľnosť práva, znižovanie byrokratickej záťaže podnikateľov...),
- cielené poskytovanie dostatočnej úrovne podpôr z národných zdrojov a fondov EÚ:

- stimulácia domáceho dopytu (pôsobenie na patriotizmus spotrebiteľa za účelom nákupu potravín slovenskej proveniencie – pomoc zo strany štátu na osvetu), vytlačenie menej kvalitných zahraničných produktov z domáceho trhu,
  - aktívna propagácia produktov potravinárskeho priemyslu v zahraničí, účasť na veľtrhoch a výstavách, vývoz do krajín EÚ a tretích krajín,
  - podpora rozvoja malých a stredných podnikov,
  - podpora investovania do moderných strojov a technologických zariadení;
- aktívna ochrana štátu pred dovozmi nekvalitných a bezpečnosť ohrozujúcich potravín nespĺňajúcich požadované štandardy EÚ.

Literatúra

- [1] JIRÁSEK, J.: Konkurenčnost: Vítězství a porážky na kolbišti trhu. Praha: Professional Publishing, 2004. 101 s. ISBN 80-86419-11-8
- [2] LALINSKÝ, T.: Faktory konkurencieschopnosti slovenských podnikov. Výskumná štúdia. Bratislava: NBS, 2008. 38 s. ISSN: 1337–5830
- [3] GÁLIK, J. a kol.: Dosahy rozhodnutí svetovej obchodnej organizácie na agropotravinársky zahraničný obchod Slovenskej republiky. Bratislava: VÚEPP, 2011. 150 s. ISBN 978-80-8058-555-6
- [4] MATOŠKOVÁ, D. - GÁLIK, J. - MERA VÁ, E.: Hodnotenie a porovnávací analýza merateľných indikátorov hodnotenia konkurencieschopnosti agropotravinárskych komodít. Bratislava: VÚEPP, 2007. 81 s. ISBN 978-80-8058-450-4
- [5] MATOŠKOVÁ, D. a kol.: Trhovo-odbytové vzťahy v agropotravinárskom sektore s akcentom na vertikály hydiny, ovocia a zeleniny. Vedecká monografia. Bratislava: VÚEPP, 2013. 151 s. ISBN 978-80-80-58-577-8
- [6] PLÁŠIL, M. - MEZERA, J. a kol.: Konkurencieschopnosť potravinárskeho sektoru ČR. Praha: ÚZEI, 2010. 57 s. ISBN 978-80-86671-76-5
- [7] vlada.gov.sk

Došlo 6. 2. 2013

Kontaktná adresa

Ing. Dagmar MATOŠKOVÁ, PhD.

Ing. Jozef GÁLIK, PhD.

Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva, Trenčianska 55,
824 80 Bratislava

tel. 02/ 58243 273; 037/ 6410 194

e mail dagmar.matoskova@vuepp.sk ; jozef.galik@mail.t-com.sk
